

İKTİSADİ DÜŞÜNCE TARİHİ

Eleştirel Bir Perspektif

E.K. Hunt

Mark Lautzenheiser

3. BASKIDAN ÇEVİRİ

Çeviri

Vedat Ulvi Aslan

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

İKTİSADİ DÜŞÜNCE TARİHİ

Eleştirel Bir Perspektif

E.K. Hunt-Mark Lautzenheiser

Orijinal Künye: *History of Economic Thought a Critical Perspective*,
M.E. Sharpe, Inc., 2011.

Çeviri: Vedat Ulvi Aslan

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni: Gamze Uçak, Nuray Özipek

©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.

1. Baskı: Eylül 2016, Ankara

2. Baskı: Nisan 2019, Ankara

3. Baskı: Ağustos 2022, Ankara

ISBN No: 978-605-7877-10-9

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016

Şehit Adem Yavuz Sok.

Hitit Apt. 14/1 Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

Baskı:

Ankamat Matbaacılık Sanayi Tic.Limited Şirketi

Sertifika No: 46700

1344. Cadde No: 60

İvedik Organize Sanayi Bölgesi

Yenimahalle – ANKARA

Tel: (0.312) 394 54 94 – 95

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt.

14/1 Kızılay-Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

İçindekiler

Tablolar ve Şekiller Listesi.....	11
Üçüncü Baskıya Önsöz.....	13
Önsöz.....	17
Teşekkür.....	25
1. Bölüm: Giriş.....	27
Bir Kapitalizm Tanımı.....	27
Prekapitalist Avrupa Ekonomisi.....	34
Uzak Mesafeli Ticaretteki Artış.....	38
Eve İş Verme Sistemi ve Kapitalist Sanayinin Doğuşu.....	41
Malikâne Sistemin Çöküşü.....	43
İşçi Sınıfının Oluşumu.....	46
Kapitalizme Geçişte Diğer Güçler.....	47
Merkantilizm.....	50
2. Bölüm: Adam Smith'den Önceki İktisadi Düşünceler.....	55
Değer ve Kâr Üzerine Erken Dönem Merkantilist Yazılar.....	56
Sonraki Dönem Merkantilist Yazılar ve Bireycilik Felsefesi.....	62
Protestanlık ve Bireyci Ahlak.....	65
Bireyciliğe Dayalı İktisat Politikaları.....	67
Klasik Fiyat ve Kâr Teorisinin Başlangıcı.....	70
Toplumsal Reformcular Olarak Fizyokratlar.....	73
Quesnay'ın İktisadi Düşünceleri.....	74
Sonuç.....	76

3. Bölüm: Adam Smith	77
Smith'in Düşüncelerinin Tarihsel Bağlamı	78
Smith'in Tarih ve Sosyoloji Teorisi	82
Smith'in Değer Teorisi	91
Smith'in Ekonomik Refah Teorisi	102
Sınıf Çatışması ve Toplumsal Uyum	109
4. Bölüm: Thomas Robert Malthus	113
Malthus'un Zamanında Sınıf Çatışmaları	113
Nüfus Teorisi	122
Mübadelelerin İktisadi ve Sınıf Karşıtlığı	133
Mal Fazlası Teorisi	140
5. Bölüm: David Ricardo	149
Rant Teorisi ve Kârlara İlk Yaklaşım	151
Kapitalistler ile Toprak Sahipleri Arasındaki Çatışmanın İktisadi Temeli	156
Emek Değer Teorisi	160
Fiyatın Farklı Sermaye Bileşimlerine Göre Belirlenmesi	167
Fiyat Belirlenmesine Sayısal Bir Örnek	173
Gelir Bölüşümü ve Emek Değer Teorisi	178
Mal Fazlası İmkansızlığı	184
Gönüllü Olmayan İşsizliğin Nedeni Olarak Makineler	186
Karşılaştırmalı Üstünlük Teorisi ve Uluslararası Ticaret	188
Toplumsal Uyum ve Sınıf Çatışması	191
6. Bölüm: Akılcı Öznellik: Bentham, Say ve Senior'un İktisadi	195
Fayda Teorisinin Varsayımlarının Toplumsal Kökenleri	195
Fayda Üzerine Jeremy Bentham	201
Toplumsal Reformcu Olarak Bentham	205
Fayda, Üretim ve Gelir Dağılımı Üzerine Jean-Baptiste Say	208
Say'ın Piyasalar Kanunu	212
Nassau Senior'un Toplumsal Yönelimi	214

Senior'un Teorisindeki Metodoloji	219
Senior'un Dört Önermesi.....	222
Fayda Maksimizasyonu, Fiyatlar ve Arz Fazlaları Üzerine Senior	223
Senior'un Nüfus ve İşçilerin Refahı Üzerine Görüşleri	225
Sermaye Birikimi ve Perhiz Üzerine Senior.....	226
Rant ve Gelirin Sınıfsal Dağılımı Üzerine Senior	228
Toplumsal Uyum Karşısında Yoksulların Politik İktisadi.....	230

7. Bölüm: Yoksulların Politik İktisadi:

William Thompson ve Thomas Hodgskin'in Düşünceleri 233

Thompson'un Faydacılığı ve Emek Değer Teorisi	236
Thompson'un Eşitlikçi Piyasa Sosyalizmi Savunusu	238
Thompson'un Piyasa Sosyalizmini Eleştirisi	242
Thompson'un Faydacılığının Bir Eleştirisi	247
Thomas Hodgskin'in Kârın Kaynağı Hakkındaki Görüşü	252
Hodgskin'in Sermaye Kavramı.....	257
Hodgskin'in Faydacılığı	259

8. Bölüm: Saf Faydacılığa Karşı Eklektik Faydacılık:

Bastiat ve Mill'in Yazıları 263

Sosyalist Fikirlerin Yayılması	264
Bastiat'ın Faydacı İktisadının Temeli ve Kapsamı	266
Fayda ve Mübadele	270
Bastiat'ın Özel Mülkiyeti, Sermayeyi, Kârları ve Rantı Savunusu	273
Bastiat'ın Mübadele, Toplumsal Uyum ve Yönetimin Rolü Konusundaki Görüşü	278
Mill'in Faydacılığı	280
Mill'in Değer Teorisi	284
Ücretler Üzerine Mill	288
Kâr Oranının Düşme Eğilimi	290
Sosyalizm Üzerine Mill.....	293
Mill'in Müdahaleci Reformculuğu	296
Mill'in Reformculuğunun Bir Eleştirisi	300

9. Bölüm: Karl Marx..... 305

Marx'ın Klasik İktisadi Eleştirisi.....	306
Metalar, Değer, Kullanım Değeri ve Mübadele Değeri.....	311
Yararlı Emek ve Soyut Emek	315
Meta Üretimnin Toplumsal Niteliği	316
Basit Meta Dolaşımı ve Kapitalist Dolaşım	319
Artık Değer, Mübadele ve Dolaşım Alanı.....	320
Sermayenin Dolaşımı ve Üretim Önemini	322
Emek, Emek Gücü ve Kapitalizmin Tanımı.....	324
Emek Gücünün Değeri.....	326
Gerekli Emek, Artık Emek ve Artık Değerin Yaratılması ve Gerçekleşmesi	328
İş Gününün Uzunluğu	333
Emek Değer Teorisi ve Dönüşüm Problemi	334
Özel Mülkiyet, Sermaye ve Kapitalizm	346
İlkel Birikim.....	348
Kapitalist Birikim.....	351
Ekonomide Yoğunlaşma	352
Kâr Oranının Düşme Eğilimi	353
Sektörel Dengesizlikler ve İktisadi Krizler	357
Yabancılaşma ve Proletaryanın Artan Sefaleti.....	359

10. Bölüm: Faydacılığın Zaferi: Jevons, Menger ve**Walras'ın İktisadi 367**

Jevons'ın Marjinal Fayda ve Mübadele Teorisi.....	371
Menger'in Marjinal Fayda, Fiyat ve Gelir Dağılımı Teorisi	380
Menger'in Metodoloji Üzerine Argümanları	388
Walras'ın Genel Ekonomik Denge Teorisi.....	392
Genel Dengenin İstikrarı	399
Walras'ın Kapitalizme İlişkin İdeolojik Savunması	404
Neoklasik Marjinalizmin Düşünsel Perspektifi.....	409
Ek.....	412

11. Bölüm: Neoklasik Firma ve Gelir Dağılımı Teorisi: Marshall, Clark ve Böhm-Bawerk'in Yazıları 419

Marshall'ın Fayda Teorisine ve Talep Teorisine Katkısı	420
Neoklasik Hanehalkı ve Firma Teorileri Arasındaki Simetri	424
Marshall'ın Firma Teorisi	428
Firmanın Kısa Dönem Üretim ve Maliyet Eğrileri	429
Kısa Dönemde Denge	431
Uzun Dönem ve Rekabet Problemi.....	433
Marshall'ın İdeolojik Kapitalizm Savunusu	436
Clark ve Marjinal Verimlilik Bölüşüm Teorisi	442
Mübadale Olarak İktisat ve Girişimcinin Rolü	446
Clark'ın Özel Mülkiyet Savunusu	449
Clark'ın Sermaye Kavramı.....	450
Böhm-Bawerk'in Sermayeyi Ölçmesi.....	453
Neoklasik Bölüşüm Teorisinde Kapitalist Sınıf İlişkileri.....	457

12. Bölüm: Thorstein Veblen..... 461

Veblen'in Evrimci Genel Toplumsal Felsefesi	463
Veblen'in Neoklasik İktisadi Eleştirisi	467
Kapitalizmdeki Uzlaşmaz İkilik.....	473
Özel Mülkiyet, Sınıflara Bölünmüş Toplum ve Kadınlara Boyun Eğdirme	474
Kapitalizmde Sınıfsal Yapı ve Ticari Girişimin Endüstri Üzerindeki Egemenliği	478
Yönetim ve Sınıf Mücadelesi	485
Kapitalist Emperyalizm	490
Parasal Kültürün Toplumsal Ahlakı.....	493
Veblen'in Düşüncelerinin Değerlendirilmesi	501

13. Bölüm: Emperyalizm Teorileri: Hobson, Luxemburg ve Lenin'in Yazıları..... 507

Hobson'ın Kapitalist Emperyalizm Teorisi	511
Luxemburg'un Kapitalist Emperyalizm Teorisi	519
Lenin'in Kapitalist Emperyalizm Teorisi.....	530
Hobson, Luxemburg ve Lenin'in Teorilerinin Karşılaştırması.....	537

**14. Bölüm: Görünmez Elin Doruğu, Kutsanması ve Yıkımı:
Neoklasik Refah İktisadı 541**

Fayda Maksimizasyonu ve Kâr Maksimizasyonu	546
Mutlandıran Vizyon ve Ebedi Saadet.....	550
Mikroiktisat Teorisi, Neoklasik İktisat ve Refah İktisadı	553
Refah İktisadının Hazcı Temelleri	556
Pareto Optimumu Normunun Temel Yapısı	558
Refah İktisadının Temelindeki Toplumsal Değerler	559
Refah İktisadının Ampirik ve Analitik Varsayımları	562
Politika Oluşturma Rehberi Olarak Neoklasik Refah İktisadı	564
Refah İktisadı ve Dışsallıklar	566
Pareto Analizinin Normatif Eleştirisi.....	573

**15. Bölüm: Neoklasik İdeoloji ve Kendi Kendine Uyarlanan
Piyasa Miti: John Maynard Keynes'in Yazıları 577**

Keynes'in Analizinin Teorik Arka Planı.....	584
Keynes'in Marjinal Verimlilik Bölüşüm Teorisini Savunusu	589
Keynes'in Kapitalizmin Bunalımlarını Analizi	591
Keynesçi Politikaların Etkililiği	600
Askeri Ekonomi.....	603
Borç Ekonomisi	608
Keynes'in Düşüncelerinin İdeolojik Temelleri	612

**16. Bölüm: Sermayenin Verimliliğinin Ölçülebilir Olduğu
Mitinin Sonu: Piero Sraffa'nın Çalışmaları 627**

Neoklasik Bölüşüm Teorisinin Bugünkü Durumu	627
Sraffa'nın Neoklasik Teoriyi Eleştirisi.....	636
Ek.....	651

17. Bölüm: Çağdaş İktisat I: Ortodoksinin Kollara Ayrılması 663

Bolşevik Devrimi ve Sovyet Sanayileşmesi	663
Büyük Bunalım.....	668
W. Arthur Lewis ve Kalkınma İktisadının Kökenleri	673

Paul A. Samuelson'a Karşı Milton Friedman ve Muhafazakâr Neoklasikçiler	679
Samuelson'ın Faydacılığı Savunuşu	680
Avusturya ve Chicago Okulları.....	688
Devam Eden Savaş.....	703

**18. Bölüm: Çağdaş İktisat II: Kurumsal ve
Post-Keynesyen İktisat..... 711**

Clarence E. Ayres'in Kurumsal İktisadı.....	713
Post-Keynesyen İktisat	724
Sraffacı Fiyat Teorisi	734

**19. Bölüm: Çağdaş İktisat III: Eleştirel Politik İktisadın Yeniden
Canlanması 745**

Emek Değer Teorisindeki Yeniden Canlanma ve Gelişme	747
Kapitalizm Koşullarında Emek Sürecinde Değişmeler.....	756
Kapitalizmin Toplam Düzeyde Performansı.....	764
Heterodoks Geleneği Sürdürmek	770
Bu Kitabın Temelinde Yer Alan Toplumsal Perspektif Üzerine Tespitler.....	775

Okuma Önerileri	785
Dizin.....	791
Yazarlar Hakkında.....	799

Tablolar ve Şekiller Listesi

Şekiller Listesi

Şekil 5.1	Üç Parça Toprak Üzerindeki Net Ürün ve Rant.....	154
Şekil 5.2	Tarımda Azalan Verimlilik	155
Şekil 5.3	Rantın Kâr ve Ücretlerden Ayrıştırılması	157
Şekil 5.4	Üretim Alanı Genişledikçe Gelir Dağılımında Meydana Gelen Değişmeler	158
Şekil 5.5	Sermayenin Geçmiş Emeğe İndirgenmesi	171
Şekil 5.6	Geçmiş Emek Dizisi	171
Şekil 5.7	Aynı Miktarda Emeğe Fakat Farklı Sermaye Bileşimlerine Sahip İki Üretim Süreci.....	174
Şekil 10.1	Toplam Fayda ve Marjinal Fayda İlişkisi.....	383
Şekil 10A.1	<i>a</i> Metasının Arz ve Talebini Dengeye Getiren Fiyatlar	414
Şekil 10A.2	<i>b</i> Metasının Arz ve Talebini Dengeye Getiren Fiyatlar	415
Şekil 10A.3	<i>a</i> ve <i>b</i> Piyasalarında Denge ve Dört Dengesizlik Bölgesi.....	415
Şekil 10A.4	<i>a</i> , <i>b</i> ve <i>c</i> Piyasalarında Denge ve Altı Dengesizlik Bölgesi.....	418
Şekil 11.1	Değişen Oranlar Yasası	430
Şekil 11.2	Firma Maliyet Eğrileri	430
Şekil 11.3	Bir Endüstri ve Temsili Firma İçin Kısa Dönem Dengesi	432
Şekil 11.4	Firmanın Marjinal Ürün ve Marjinal Ürün Değeri Eğrileri	443

Şekil 11.5	Ücret Oranının Belirlenmesi ve Firmanın Emek İstihdam Düzeyi	444
Şekil 11. 6	Faiz Oranının Belirlenmesi ve Firmanın Sermaye İstihdam Düzeyi	445
Şekil 14.1	Tüketici Fayda Maksimizasyonu	547
Şekil 14.2	Kâr Maksimizasyonu	549
Şekil 15.1	Neoklasik Teoride Ücret Oranı ve Toplam Üretim Belirlenişi	586
Şekil 15.2	Faiz, Tasarruf ve Yatırım	588
Şekil 15.3	Faiz Oranının Belirlenmesi ve Tasarruf ve Yatırım Eşitsizliği.....	595
Şekil 15.4	Faiz Oranının Tam İstihdam Tasarruf ve Yatırım Seviyeleri Eşitliğini Sağlayamaması Durumu	597
Şekil15.5	Para Politikasının Tam İstihdam Tasarruf ve Yatırım Seviyelerini Eşitleyememesi Durum	598
Şekil 16.1	r ve w Arasındaki Üç Olası İlişki	643
Şekil 16.2	Daha Düşük Maliyetli Üretim Tekniğinin Seçilmesi ...	644
Şekil 16.3	Üretim Teknikleri Arasında Yeniden Geçiş	645
Şekil 16.4	Yeniden Geçişin Genelliği	647
Şekil 16A.1	Solow Büyüme Modeli.....	653
Şekil 18.1	Denge Büyüme ve Kâr Oranı.....	731

Tablolar Listesi

Tablo 5.1	Ücret Oranı 1 Dolar ve Kâr Oranı yüzde 50 iken Maliyetler ve Fiyatlar	175
Tablo 5.2	Ücret Oranı 2 Dolar ve Kâr Oranı yüzde 10 iken Maliyetler ve Fiyatlar	176
Tablo 5.3	İngiltere ve Portekiz'de Bir Birim Kumaş ve Şarap Üretmek İçin Gereken Saat	189
Tablo 9.1	Fiyatlar Değerlere Eşit Olduğunda Kâr Oranları.....	343
Tablo 9.2	Kâr Oranlarının Eşitlenmesi Durumunda Fiyatların Değerlerden Sapması.....	344
Tablo 10.1	Azalan Marjinal Faydanın Gösterimi.....	381

Üçüncü Baskıya Önsöz

History of Economic Thought: A Critical Perspective kitabının bu yeni baskısına bir önsöz yazmak bir onurdur. Bir şeyi okuduğumuzda bizi omuzlarımızdan yakalaması, sarsması ve etrafımızdaki dünyayı görüş tarzımızı değiştirmesi nadir bir durumdur. Meslek hayatımın ilk yıllarında genç bir iktisatçı iken, kişisel olarak yıllar sonra tanışacağım biri tarafından yazılmış bir makale, piyasalar hakkındaki düşünme tarzımı sonsuza dek değiştirdi. E.K. Hunt'ın yazmış olduğu, benim dünya görüşümü değiştiren bir pasajın başkalarını da aynı şekilde etkileyeceği umuduyla, bu pasajdan uzun bir alıntı yapıyorum:

Refah iktisadının zayıf noktası, dışsallıkları ele alış tarzıdır. . . . Bir piyasa ekonomisinde, bir birey ya da girişimin, bir başka birey ya da girişimde haz veya acı uyandırıp piyasa tarafından fiyatlanmamış herhangi bir eylemi, neoklasik refah iktisadında bir dışsallık oluşturur. Üretici ve tüketici eylemlerinin büyük çoğunluğu toplumsal olduğu için, yani bunlar bir dereceye kadar birçok insanı kapsadığı için, buradan, bu tür eylemlerin dışsallıklar içerdiği sonucu çıkar. . . . Faydacı iktisadın maksimizasyon yapan iktisadi insan varsayımı ve ne zaman dışsal bir negatif ekonomi tespit edilse hükümetin mülkiyet hakları ve bu haklar için bir piyasa kurduğu varsayımı yapıldığında [kamu maliyesi alanındaki muhafazakâr ve giderek egemen olan eğilimin tercih ettiği "çözüm"] hükümetin hemen tesis edeceği yeni piyasada yapılan pazarlığın kendilerini kesinlikle daha iyi duruma getireceğini bildikleri için, herkes, entrikalar aracılığıyla başka insanlar üzerinde dışsal negatif ekonomilere yol açabileceğini kısa zamanda keşfedecektir. Bir kişinin komşusu üzerinde yarattığı toplumsal maliyet ne kadar büyük ise, pazarlık sürecindeki ödülü de o ölçüde büyük olacaktır. Maksimizasyon yapan insana ilişkin olarak yapılan ortodoks varsayımdan, herkesin,

başkaları üzerinde maksimum ölçüde toplumsal maliyet yaratacağı sonucu çıkmaktadır. Ralph D'Arge ile birlikte bu süreci *laissez-faire'* ci piyasanın "görünmez ayağı" olarak adlandırmıştık. Serbest piyasa . . . ekonomisinde "görünmez ayak". . . herkesin sadece iyi niyetle hareket ederek genel toplumsal sefaleti maksimize etme konusunda üzerine düşen rolü kendiliğinden ve en etkin bir şekilde yapmasını garanti etmektedir. . . . Bu teorinin tanınmış öncülerinden birinin yazdıklarını yeniden ifade edecek olursak: Her birey, zorunlu olarak elinden geldiğince toplumun yıllık dışsal maliyetini olabildiğince artırmak için emek harcar. Bu birey, aslında, toplumsal sefaleti ne teşvik etme niyetine sahiptir, ne de bunu ne ölçüde teşvik ettiğinin farkındadır. Bu birey, yalnızca kendi kazancının peşindedir ve bunu yaparken, diğer birçok durumda olduğu gibi, niyetleri arasında olmayan bir amaca sanki görünmez bir ayak sayesinde yönlendirilmektedir. Niyetleri arasında bunun olmaması, toplum için daha iyi bir şey değildir. Bu birey, kendi çıkarının peşinden gitmekle, toplumsal sefaleti, genellikle, bunu gerçekten teşvik etmeye niyetlendiğinden daha etkili bir şekilde teşvik etmektedir.¹

Ben doktora eğitimimde, bugünkü birçok öğrencinin tersine, dengeyi bozucu güçlerin piyasalarda etkin olmayan sonuçlara nasıl yol açtığını ve emek ve sermaye piyasalarının geliri eşit bir şekilde bölüştürme konusunda neden başarısız olduğunu zaten öğrenmiştim. Dahası, insanların, rekabet iktisadına ve piyasaların bizim sahip olmamızı istediği açgözlülüğe teslim olmak yerine birbirleriyle işbirliği yapmasının yollarını aramak gerektiğini savunuyordum. Fakat Hunt'ın anlatmak istediği şeydu: bölüşümle ilgili meseleleri göz ardı etsek bile, piyasalar mucizevi bir şekilde yeni dengesini anında bulsa bile, tekelci etkenler işin içine karışmasa bile; diğer bir deyişle mümkün olan en iyi koşullar altında olduğunda bile, eğer dışsallıkların her zaman her yerde mevcudiyeti söz konusuysa, piyasalara, savunucularının bize iyi bir şekilde yapacağını söylediği bir şeyi yapma konusunda bel bağlanamaz: kaynakların etkin bir şekilde dağılımı. Eğer dışsallıklar istisnai olmak yerine kuralsa, piyasalar sistemli olarak yanlış bir şekilde tüketim veya üretiminin negatif dışsal etkiler içeren malların üretimine çok fazla kaynak, üretimi veya tüketimi

¹ "A Radical Critique of Welfare Economics," *Growth, Profits, and Property*, der. Edward J. Nell (New York: Cambridge University Press, 1980) içinde, s. 245-246.

pozitif dışsallıklar içeren malların üretimine ise çok az kaynak tahsis edecektir. Dahası, yeni mülkiyet hakları yaratmanın, sorunu iyileştirmek yerine kötüleştirilmesi de mümkündür.

İktisadi düşünce tarihini eleştirel bir gözle ele alan bir kitabın 2011 baskısına önsöz yazıyor olmaktan da mutluluk duyuyorum. Sorgulayan zihinler, bu günlerde, 2008'deki finansal kriz on yıllarca memnuniyetle baktıkları politikalarca mayalanmaktayken, meslekten iktisatçıların direksiyon başında nasıl uyumuş olabildiği konusunu merak ediyor. Ve işsiz kalan, evlerini kaybeden veya "orta sınıf" statüsünü yitiren on milyonlar, "Büyük Resesyon"dan üç yıl sonra görünürde, en azından bu kesimler için bir iyileşme yokken, iktisat mesleği etkisi olmayan ve ters yönlü sonuçlar doğuran önlemler önermeye devam etmektedir. Yanıtı anlaması kısmen doğru kadar basittir de: Bugün iktisatçılar, kendi mesleklerinin tarihi konusunda çok büyük ölçüde bilgisizdir. Ne yazık ki yeni iktisatçıların kendilerinden önce gelenlerden çok önemli dersler alabilmelerini sağlayacak iktisadi düşünce tarihi dersleri, "prestijli" iktisat bölümlerinde, bir bir, doktora eğitimi alan öğrencilerin zorunlu dersler listesinden çıkarılmıştır. Sonuç olarak, günümüz kuşağı iktisatçılarının birçoğu, matematiksel tekniklerde ciddi bir şekilde eğitilirken, bizi yönetenlere yararlı tavsiyelerde bulunmak üzere çağrıldıklarında savant sendromu olanlar gibi davranmaktadırlar.

Neyse ki, bu iktisadi düşünce tarihi kitabını okuyan ve dolayısıyla 20. yüzyılın en büyük iktisatçısı John Maynard Keynes'in hayatı ve çalışması hakkında bir şeyler anlamaya başlayanlar, 19. yüzyıl iktisatçılarının hatalarının kurbanı olmayacak ve derin bir resesyona ortasında kemer sıkma politikaları tavsiye etmeyecektir. Neyse ki, bu kitabı okuyan ve dolayısıyla endüstriyel ve parasal çıkarların nasıl çatışma içinde olduğu konusunda Amerikalı iktisatçı Vebelen'den bir şeyler öğrenenler, finansal endüstriyi düzenlemekten vazgeçmenin olması beklenen bir kazayı neden yarattığını ve koşulsuz banka kurtarmanın neden daha büyük felaketlerin gelmesine yol açan bir reçete olduğunu anlayacaklardır. Neyse ki, iktisadi düşünce tarihinde Karl Marx hakkında bir şeyler okumalarını sağlayacak kadar Soğuk Savaş önyargılarını aşanlar, iktisat politikalarının çoğunlukla toplumsal çıkar yerine sınıfsal çıkarlara hizmet ettiğinin farkına varacaklardır. Ve neyse ki, bu iktisadi düşünce kitabını okuyanlar, serbest piyasa köktencilüğünün faziletlerinin itirazsız kabul

edilmesi diye bir şeyin hiçbir zaman olmadığını ve en ünlü iktisatçılarımızın, yeni bir toplumsal müdahale biçimi gerektiren yeni türde “piyasa başarısızlığına” karşı bizi uyardıkları için ünlü olduklarını anlayacaklardır.

Robin Hahnel

Önsöz

Bu kitap, iktisadi düşünce tarihi üzerine eşi olmayan bir perspektif sunmaktadır. İktisatçıların, kapitalizmin nasıl işlediği konusunda sahip oldukları, birbirine rakip vizyon ve düşüncelerine ve bunların sonucunda kurdukları farklı teorik yapılara vurgu yapmaktayız. Yakın tarihimizde iktisadi düşünce tarihini kendi tarihi içinde ortaya çıkan ayrışmalar perspektifinden anlamamızın daha önemli görüldüğü bir zaman hiç olmamıştı. İktisadın tarihini bu şekilde ele almakla, iktisadi teorinin ve bundan türeyen politikaların şu anki durumuna ilişkin daha kapsamlı bir kavrayışa sahip olunabileceğini düşünüyoruz. Bu önsöze, eleştirel bir tarih perspektifi sunduğumuz için, gelecek bölümlerde ele alınan iktisatçıların ve teorilerin seçiminde başvuru olan ölçütler üzerinde etkili olan düşüncelerimizden üçünü belirterek başlıyoruz.

Seçici Olmanın Ölçütleri

İktisadi düşünce tarihi yazan kişi, her şeyden önce seçicilik konusunda kimi ilkelere sahip olmak zorundadır. Geçen iki yüz yıldan fazla süre boyunca yüzlerce iktisat düşünürü, iktisadi teori ve kapitalizm üzerine binlerce kitap yazdı. Dolayısıyla, günümüzün entelektüel tarih yazarı, en önemli düşünürlerin en önemli fikirlerinden, bir kitap kapsamında yalnızca sınırlı sayıda düşünür sunabilir.

Ancak “önemlilik,” bütün düşünce tarihçilerinin üzerinde anlaşabileceği bilimsel bir kategori değildir. Bütün tarihçilerin seçicilik konusunda kimi ölçütleri olması gerekir. Şu anda iktisadi düşünce tarihi konusunda basılmış olan kitapların tamamı incelendiğinde, âdet ve geleneğin başlıca ölçütler haline gelmiş olduğu görünmektedir. Bir kuşak tarafından yazılmış olan düşünce tarihi eserlerinde kapsanan fikirler, öyle görünmektedir ki, bir sonraki kuşak tarihçilerinin çoğu tarafından çok küçük değişikliklerle yeniden ifade edil-

mektedir. Bu benzerliğin, ne ölçüde tarihçilerin önceki ikincil kaynaklarda bulduklarını yeniden ifade etmeleri meselesi olduğunu ve ne ölçüde seçicilik konusunda ortak bir ölçüt kümesi kullanmanın bir sonucu olduğunu söylemek, kolay değildir.

Ancak bu kitap, basılmış diğer herhangi bir düşünce tarihi kitabından çok farklıdır. Bu nedenle, okuyucuya, seçicilikte kullanılan ölçütlerin temelinde yer alan esas düşünsel önyargılar konusunda bir fikir vermek, önem taşımaktadır. Burada kullanılan ölçütlerin kaynağında üç genel düşünce bulunmaktadır:

Birinci olarak, toplumsal teoriler ve toplumsal-tarihsel süreçler arasında karşılıklı bir bağıntı olduğunu düşünüyoruz. Teoriler, süregelen toplumsal olaylar ve koşullara dayanmakta, bunlardan türemekte, bunları yansıtmakta ve bunları açıklamaya çalışmaktadır. Dolayısıyla, toplumsal teorilerin, onları içinde kavradığımız toplumsal ve ekonomik koşulların bir ürünü olduğunu belli bir bağlam içinde söyleyebiliriz. Fakat insanların kendi toplumsal ve ekonomik koşulları hakkında sahip oldukları fikirler temelinde olmak üzere, bu koşullar içinde eylemde buldukları, bunları yarattıkları, şekil verdikleri ve değiştirdikleri de aynı ölçüde doğrudur. Bu nedenle, toplumsal ve ekonomik koşulların, düşüncelerin ve toplumsal teorilerin ürünü olduğu sonucu çıkartılabilir. Dolayısıyla, bunun iktisadi düşünce tarihi hakkında bir kitap olması gerçeğine karşın, toplumsal ve iktisadi tarihin kimi yönlerine ilişkin olarak, tartışılan düşüncelere dair bir kavrayış sahibi olmada yararlı olduğu görülebilecek kimi kısa açıklamalara yer verilmiştir.

İkinci olarak, toplumsal ve ekonomik değişim süreklilik gösterse ve günümüzün kapitalizmi birçok açıdan 18. yüzyıl sonundaki kapitalizmden önemli ölçüde farklı olsa da, bütün bu değişimler içinde kapitalizmin, hep temelinde yer almış—değişimler kadar belirgin ve çarpıcı olan—önemli ve asli kurumsal dayanaklara sahip olduğunu düşünmekteyiz. Bu nedenle, iktisatçılar, kapitalizmin temelinde yer alan bu esas özelliklerle meşgul oldukları ölçüde, 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl iktisatçıları arasındaki çeşitli bakış açıları farklılıklarının benzerleri, bugün günümüz iktisatçılarının yazdıklarında görülmektedir. Bu nedenle, bu kitabın yazımında, çağdaş iktisadi teorideki ihtilafların tarihsel öncüllerini inceleyerek bunların doğasına dair açıklık getirmeye çalıştık. Bu durum, incelenen teorisyenlerin seçimi üzerinde etkili oldu. Örneğin iktisadi düşünce

tarihi kitaplarının çoğunda Thompson, Hodgskin ve Bastiat'ın düşüncelerinin tartışması yapılmamaktadır. Bu düşünceleri dahil etmemizin nedeni, bunların yalnızca çok az değiştirilmiş biçimleriyle, bugün çok önemli olan bakış açılarının açık, güçlü bir şekilde ortaya konmuş ifadeleri olduğuna inanmamızdır. Benzer bir şekilde, Hobson, Luxemburg ve Lenin'in düşünceleri, iktisadi düşünce tarihinde büyük ölçüde göz ardı edilmektedir. Oysa bize göre onların düşünceleri, bugün globalleşmenin sonuçları etrafında yürütülen tartışmaların eleştirel bir şekilde anlaşılmasında önemli bir katkı oluşturmaktadır.

Üçüncü olarak, bütün iktisatçıların pratik, toplumsal, siyasi ve ahlaki konulara son derece ilgili olduklarını ve bu ilgiyi her zaman duymuş olduklarını düşünüyoruz. Bu nedenle, yazdıklarında hem bilişsel, bilimsel bir unsur, hem de duygusal, ahlaki veya ideolojik bir unsur bulunmaktadır. Dahası, bu iki unsurun tamamen ayrıştırılabilir olması da söz konusu değildir. Bilişsel, bilimsel sorgulama daima belirli soru ve sorunlara *yönelmiş* olup, bu soru ve sorunlara ilişkin, herhangi bir düşünürün "meşru" sayacağı çözüm aralığı her zaman *sınırlıdır*. Bilişsel, bilimsel sorgulamaya yön veren ve bir düşünür için "meşru" çözümler aralığını nelerin oluşturduğu konusunda sınırları belirleyen, o düşünürün ahlaki hisleri ve ideolojik görüşleridir. Dahası, ahlaki hisler ve ideolojik görüşler, toplumun gerçekte nasıl işlediği konusunda düşünürün sahip olduğu bilişsel veya bilimsel teorilere dayanmakta ve bu teoriler aracılığıyla savunulmaktadır. Buradan, toplumsal bir teorinin bilimsel ve ideolojik unsurlarını kısmen de olsa kavramsal olarak ayırabiliyor olsak bile, bunların tam olarak ayrıştırılmalarının hiçbir zaman mümkün olmadığı sonucu çıkar. Bir iktisatçının teorisindeki değerlendirme tarzını ve ideolojik unsurları belli ölçüde anlamadıkça, bu teorideki bilişsel ve bilimsel unsuru hiçbir zaman tam olarak anlayamayız. Bütün kitap boyunca, ele aldığımız çeşitli teorilerdeki bu iki unsuru tartışmaktayız.

Bu Kitabın Ayırt Edici Özellikleri

Seçim yaparken kullandığımız ölçütleri açıklamada üçüncü düşüncemiz, bu kitabı kendi türlerinden belki de en belirgin bir şekilde ayırt eden şeydir. Akademik çevrelerde, bilim ile değer yargılarının birbirine zıt şeyler olduğu şeklinde yaygın bir görüş bulunmaktadır. Bu görüşe göre, bir çalışma, içine değer yargıları karıştığı ölçüde

bilimsel olmaktan çıkmaktadır. Bu nedenle, bu düşünceye sahip tarihçiler, iktisadi düşünce tarihi alanındaki kendi çalışmalarını genellikle “değer yargılarından bağımsız” olarak görür ve hoşlandıkları teorisyenlerin yazdıklarını, sanki bunlar “değer yargılarından bağımsız”mış gibi sunarlar. Özellikle Marx olmak üzere, bunların hoşlanmadıkları teorisyenler, yazdıkları bir takım değerler içeriyor şeklinde sunulur ve bu değerler, yazdıklarının bilimsel değerinin kısmen azalmasının (en azından örtük biçimde) nedeni olarak görülür. Bizim görüşümüze göre bütün teorisyenlerin, bütün tarihçilerin ve bütün insanların (elbette bu kitabın yazarlarının da), bütün bilişsel girişimlerine önemli ölçüde nüfuz eden kendi değerleri vardır. Dolayısıyla, çeşitli teorisyenlerin yazdıklarındaki değerleri ve ideolojik yönleri tartışırken, değerlere sahip olmanın kendisinin bir düşüncüyü eleştirmenin zemini olduğu gibi bir düşünceyi taşıma niyetimiz yok. Kimi teorisyenlerin “değer yargısına sahip olmadığı” iddiasının ya kendini kandırma ya da başkalarını kandırma çabası olduğunu düşünüyoruz. Yargıda bulunmanın zemini, bir teorisyenin değerlere sahip olup olmaması değil—çünkü her birinin değerleri vardır—bu değerlerin somut niteliğidir. Bu nedenle, sunduğumuz teorilerin temelindeki kimi değerlerin tartışmasını yapmaktayız.

Her teorisyeni diğerlerinden ayrı olarak ele almaya çalışmak yerine, daha tutarlı bir hikaye aktarabilmek adına bütün kitap boyunca geçerli olan belirli temalar kullandık. İktisadi düşünce tarihinde sıkça yinelenen temalardan biri—ki bu kitaptaki merkezi bir temadır—kapitalizmin bir toplumsal sistem olarak uyuma mı yoksa çatışmaya mı yol açtığı meselesidir. Her iki görüş Smith ve Ricardo’nun yazdıklarında geliştirilmişti. Ricardo’dan sonra çoğu iktisatçı, kapitalizmi ya özünde uyumlu ya da özünde çatışmacı olarak gördü. Her bir iktisatçının bu konudaki görüşü, kendi analizinin kapsam, yöntem ve içeriğinin belirlenmesinde had safhada önemli olmuştur. Kitap boyunca geçerli olan diğer bir tema, kapitalizmin içsel istikrarı ya da istikrarsızlığı tartışmasıdır. Bu ve diğer meselelerin her biri, bu kitapta uzunca tartışılmaktadır.

Bu önsözde belki de özel olarak söz edilmeyi hak eden bir konu da, tüketici mallarının fiyatlanması ile “üretim faktörleri”nin fiyatlanması ya da gelir bölüşümü arasındaki ilişki meselesidir. Klasik iktisatçılar ve Marx, gelir bölüşümünün, meta fiyatlarının önemli bir belirleyeni olduğu görüşünderken, neoklasik iktisatçılar bu neden-

sellighin yönünü genellikle tersine çevirmişlerdi. İktisadi düşünce tarihi yazarlarının çoğu, sorgulamadan neoklasik versiyonu kabul edip, klasik-Marx versiyonunu tarihsel açıdan antikalasılmış bir merak olarak gördüler. 1960'larda Piero Sraffa'nın *Production of Commodities by Means of Commodities* adlı kitabının yayımlanmasıyla gündeme gelen teorik gelişmeler durumu tersine çevirdi. Klasik-Marx versiyonu şimdi çok daha sağlam bir teorik temele dayanıyor görünmektedir. Sraffa'nın kitabının yayımlanmasından bu yana, klasik-Marx görüşü kimi günümüz iktisatçıları arasında yeniden canlılık kazandı, buna karşılık neoklasik iktisatçılar bunun kendi teorileri açısından doğurduğu sonuçları göz ardı etme çabasına girdiler. Bu kitapta, Sraffa'nın gerçekleştirdiği teorik buluş yalnızca tanımlanmakla kalmıyor, önceki düşünürlerin yeniden yorumlanmasında Sraffa'nın kavrayışından yararlanılıyor.

Üçüncü Baskıda Yeni Olan

Bu üçüncü baskıda iki hedefimiz vardı. Birinci olarak, kitabın daha kolay anlaşılır ve derslerde daha esnek biçimde kullanılabilir olmasını istedik. Kitap her zaman geniş bir okuyucu kitlesine yönelik oldu. Bir yandan, iktisadi teori konusunda bir altyapıya sahip olmayan bir okuyucunun yararlanabilmesini ümit etmekteyiz. Teorilerdeki esas fikirleri ve mantığı ele almaya devam ederken, teorilerin arka planında yer alan matematiği en düşük seviyede tuttuk. Diğer yandan, çeşitli teorisyenleri ele aldığımız perspektif diğer iktisadi düşünce tarihi kitaplarından öylesine ayrılmaktadır ki, ileri lisans öğrencileri, lisansüstü öğrencileri ve üniversite hocalarının bu kitabı hem bilgilendirici hem de teşvik edici bulacaklarına inanmaktayız. Bu farklı okur kitlelerini akılda tutarak, teknik açıdan kimi daha zor konuları, eklere koyduk. Örneğin Walras'ın genel denge teorisinin teknik ayrıntısı şimdi 10. Bölümün ekinde yer almaktadır. Teorinin önemini ve sonraki bölümlerdeki değinmeleri anlamak açısından, bölüm içinde yapılan tartışma, genel denge çerçevesinin esasındaki fikirleri anlamada yeterli olacaktır. 15. ve 16. Bölümlere, biraz daha zor teknik konuları içeren ekler ilave edildi. Bu teknik konulara eklerde yer verilmesi, bu kitabı iktisadi düşünce tarihi dersinin bir parçası olarak kullanan hocalara daha fazla esneklik sağlayacaktır.

14'ten 16'ya kadar olan bölümler, neoklasik iktisadın üç ilkesi olarak nitelediğimiz şeyin bir eleştirisini oluşturmaktadır. 14. Bölüm,

rasyonel piyasa fiyatlarında zirvesine ulaşan bir akılcılık ve etkinlik ideali olarak çizilen kapitalizm resmini sorgulayarak bu eleştiriye başlamaktadır. 15. Bölüm piyasanın otomatik, kendi kendine uyarlanan yapısına olan inancı sorgularken, Keynes'in yazdıklarına dayanmaktadır. 16. Bölüm, bölüşümde adalet ideali olarak kapitalizmin resminin—Sraffa'yla başlayıp, sermaye tartışmasıyla en üst seviyesine ulaşan—eleştirisi üzerinde yoğunlaşmaktadır. 15. ve 16. Bölümlerin yeni ekleri, kapitalizmin istikrarı ya da istikrarsızlığı ve gelir bölüşümü etrafındaki meseleleri anlamada fazladan bir altyapı sunmaktadır. 15. Bölümün ekinde, kapitalizmin potansiyel istikrarsızlığına ilişkin Harrod ve Domar'ın sahip olduğu önemli fikirler sunulmaktadır. 16. Bölümün ekinde, istikrarsızlık konusundaki fikirlerin Solow büyüme modeli içerisinde nasıl yola sokulduğu gösterilmektedir. Solow'un yaptığı katkıyı ele alarak, sermaye tartışmalarının bizzat sermaye kavramı açısından doğurduğu geniş kapsamlı sonuçları, bölüşümde marjinal verimlilik teorisinin sorunlarını ve neoklasik büyüme teorisini açıklığa kavuşturmayı ümit ediyoruz.

Bu baskıdaki ikinci hedefimiz, zorunlu güncellemeleri gerçekleştirmektir. Bu güncellemelerin bazıları, kitaptaki verilerle ilgilidir. Önceki baskıları okumuş olanlar, çeşitli yerlerde günümüz meselelerine değinildiğini hatırlayacaktır. Kitabın, iktisadi düşünce tarihi üzerine olan diğer kitaplar içindeki benzersiz özelliklerinden biri, buydu. Çeşitli yerlerde, iktisadi teorilerin tarihini anlamanın, günümüzdeki iktisadi meselelere ve tartışmalara yönelik daha derin bir kavrayış sahibi olmada nasıl kullanılabileceğini göstermeye çalıştık. Kapitalist ekonomilerdeki son zamanlarda yaşanan çalkantılar ve bunun doğurduğu politika tartışmaları veriyken, Keynes üzerine olan 15. Bölümdeki askeri ekonomiler ve borç ekonomileri üzerine olan kısımlarda yer alan verilerin güncellenmesi özellikle önemliydi. Her ne kadar ekonominin bugünkü durumuna ilişkin ayrıntılı bir analiz sunmuyor olsak da, sunulmuş olan şeyin geçmiş ile bugün arasındaki kavramsal bağı kurmada bir başlangıç oluşturabileceği umudunu taşıyoruz.

Kitabın son üç bölümünde de güncellemeler yapıldı. Bu bölümlerdeki niyetimiz, günümüz iktisadına ve günümüz iktisadındaki çeşitli düşünce okullarına bir giriş oluşturmaktır. Bu bölümlerde amaçlanan şeye bağlı olarak okur, bunlarda, daha önceki bölümlerden farklı bir ton bulacaktır. Bunun gibi bir kitapta, bugünkü iktisadi

teorinin durumunu, barındırdığı çeşitli yaklaşımlardan herhangi bir tanesi üzerinden ayrıntılı bir şekilde sunabilme olanağımız bulunmamaktadır. Sondaki bu üç bölümün neredeyse her kısmına bütün bir ders kitabı ayrılmaktadır. Bu bölümlerde amaçlanan, iktisadi düşünce tarihinin günümüz iktisadını anlamada bize nasıl bilgi sağladığını göstermektir. Aklımızda olan bu olunca, bu bölümlerin tamamen elden geçirilmesi yönünde bir çaba gereksizdi. Örneğin, bugün neoklasik iktisat içindeki ayrışmanın tarihsel kökleri, 19. yüzyıl ortalarında Mill ve Bastiat arasındaki görüş ayrılığında yer almaktadır. Samuelson ve Friedman'ın yirminci yüzyıldaki yazıları, bu ayrışmayı, neoklasik geleneğin mevcut durumunun eşğine kadar taşımaktadır. İktisat teorisi üzerine çalışmayı sürdüren okuyucular, bugün karşılaştıkları ayrışmanın tarihini anlama konusunda iyi bir konuma sahip olabileceklerdir. Bunu anlamada yardımcı olması için 17. Bölüme son bir kısım eklendi. Son iki bölümde, anaakım dışında kalan günümüz düşünce okulları açısından hemen hemen aynı şey yapılmaya çalışılmaktadır. Burada, yine, bu alternatif düşünce okullarına okurun bir giriş yapmasını ve aynı zamanda bunların geçmişteki teorilerle nasıl bağlantılı olduğunu göstermeyi umuyoruz yalnızca. Bu baskıdaki 18. Bölüm Post-Keynesyen iktisat üzerine yeni malzemeler içerirken, 19. Bölümdeki yeni altbölümde, Radikal gelenek içinde yer alan yakın zamandaki bazı önemli gelişmeler öne çıkarılmaktadır.

Teşekkür

Genel entelektüel borçluluk duyduklarımızın sayısı çoktur. E.K. Hunt, Karl Marx, John Dewey, Thorstein Veblen, Leo Rogin ve Maurice Dobb gibi kendisini önemli ölçüde etkilemiş çeşitli yazarların yanı sıra, iktisadi düşünce tarihine duyduğu ilgiyi en fazla kamçulamış olan öğretmeni Lawrence Nabers'e olan entelektüel borcunu ifade etmek istemektedir. Kitabın önceki baskılarının yazımları üzerine John Greenman'ın ve Profesörler, James M. Cypher, Douglas Dowd, Howard Sherman, Norris C. Clement ve Warren Samuels'ın yararlı yorumları oldu. E.K. Hunt, yıllar boyunca yaptığı bütün yardımları için Ginger Kiefer'e teşekkür eder. Kendisi, Hunt'ın hem minnettarlık hem de büyük sevgi duyduğu özel bir insandır. Mark Lautzenheiser, öğretmenleri Paul Burkett, Korkut Ertürk ve Cihan Bilginsoy'a teşekkür eder. Aynı zamanda Justin Elardo, Jonathan

Diskin, Rajaram Krishnan ve Yavuz Yaşar'a arkadaşlıkları ve iktisadi düşünce tarihi üzerine yaptıkları teşvik edici tartışmalar için teşekkür eder.

Başka yayınlar için E.K. Hunt tarafından kaleme alınmış yazıların yayımcılarına, bu yazılarda yer alan kimi fikirleri ve kimi alıntıları kullanma izni verdikleri için teşekkür ederiz.¹ M. E. Sharpe yayınevinden Lynn Taylor ve Gwentyth Cullen'a yaptıkları tüm olağanüstü işler için içten teşekkürlerimizi sunarız.

Son olarak, ailelerimize olan derin minnettarlığı ifade etmek isteriz. E.K. Hunt, bu kitabı ithaf ettiği iki oğluna, Jeffrey ve Andrew'a sevgi ve takdirlerini sunmaktadır. Bu ithaf kendisinin en derin ve en içten sevgisini taşımaktadır. Mark Lautzenheiser, karısı Tarcy'ye, bu baskı üzerine çalışma sürecinde gösterdiği sabır ve verdiği cesaret için, sevgisini ve minnettarlığını sunar. Kendisi, yaşamakta olduğu dünyayı anlamada yararlı bulacağını umduğu oğlu Jonathan'a sevgi ve takdirlerini sunmakta, bu kitabı onlara ithaf etmektedir.

E.K. Hunt
Mark Lautzenheiser

---

¹ *Property and Prophets, the Evolution of Economic Institutions and Ideologies*, 6. Baskı (New York: Harper and Row, 1990); "Marxian Labor Values, Prices, and Profits," *Intermountain Economic Review* (Bahar 1978); "An Essay on the Criteria Defining Social Economics," *Review of Social Economics* (Aralık 1978); "Value Theory in the Writings of the Classical Economists, Thomas Hodgskin and Karl Marx," *History of Political Economy* (Sonbahar 1977); "Utilitarianism and the Labor Theory of Value," *History of Political Economy* (Bahar 1980); *History of Political Economy* dergisindeki iki makaleden alınan kimi fikirleri ve kısa alıntıları kullanma izni, Duke University Press tarafından verildi; "A Radical Critique of Welfare Economics," *Value, Distribution and Growth: Essays in the Revival of Political Economy*, E.J. Nell (der.) (New York: Cambridge University Press, 1978) içinde.

Teşekkür

Paul A. Baran ve Paul M. Sweezy, *Monopoly Capital* kitabından alınan bölümler Monthly Review Press'in izniyle yeniden basılmıştır.

Harry Braverman, *Labor and Monopoly Capital: The Degradation of Work in the Twentieth Century* kitabından alınan bölümler Monthly Review Press'in izniyle yeniden basılmıştır.

Milton Friedman, *Capitalism and Freedom*, © 1962 kitabından alınan bölümler University of Chicago, University of Chicago Press ve Milton Friedman'ın izniyle yeniden basılmıştır.

J.A. Hobson, *Imperialism: A Study* kitabından alınan bölümler University of Michigan Press'in izniyle yeniden basılmıştır.

John Maynard Keynes, *The General Theor of Employment, Interest and Money* kitabından alınan bölümler Harcourt Brace Jovanovich ve Saygıdeğer Lord Kahn'ın izniyle yeniden basılmıştır.

Alfred Marshall, *Principles of Economics*, 8. Baskı kitabından alınan bölümler Macmillan, London ve Basingstoke'un izniyle yeniden basılmıştır.

Ronald L. Meek, *Economics and Ideology and Other Essays* kitabından alınan bölümler Chapman and Hall; *Studies in the Labour Theory of Value*, gözden geçirilmiş baskı, © 1976 Ronald L. Meek kitabından alınan bölümler Monthly Review Press'in izniyle yeniden basılmıştır.

D.M. Nuti, "Vulgar Economy in the Theory of Income Distribution," *A Critique of Economic Theory der*. E.K. Hunt ve Jesse G. Schwartz, makalesinden alınan bölümler D.M. Nuti' in izniyle yeniden basılmıştır.

Paul A. Samuelson, "A Summing Up," Quarterly Journal of Economics, John Wiley; Economics, 10. Baskı, 1976 McGraw-Hill makalesinden alınan bölümler McGraw-Hill' in izniyle yeniden basılmıştır.

Piero Sraffa, *Production of Commodities by Means of Commodities* kitabından alınan bölümler Cambridge University Press' in izniyle yeniden basılmıştır.

Thorstein Veblen, *The Place of Science in Modern Civilisation, and Other Essays*, 1919, Joseph Dorfman'ın yeni önsözüye, kitabından alınan bölümler Russell and Russell; *Essays in Our Changing Order Absentee Ownership and Business Enterprise in Recent Times, The Instinct of Workmanship, The Engineers and the Price System, The Theor of Business Enterprise*, ve *The Theory of the Leisure Class* kitabından alınan bölümlerin hepsi Augustus M. Kelley' in izniyle yeniden basılmıştır.